

EUROPEAN REFORMS BULLETIN 2020 No 2

European Reforms Bulletin

2020

scientific peer-reviewed journal

No. 2

Founded and edited by Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg (Registre de commerce et des sociétés, Luxembourg, F 10.340, siège social: L-1541 Luxembourg, 36, boulevard de la Fraternité).

Tel.: +352661261668

e-mail: bulletin@email.lu

http://cers.eu.pn/bulletin.html

Editorial board: Yeskov S. (D.Sc., Assoc. Prof., Luxembourg, editor-in-chief), Zaiets O. (PhD, Assoc. Prof., Luxembourg, deputy editor), Dymarskii Ia. (D.Sc., Prof., Russian Federation), Kaluzhnyi R. (D.Sc., Prof., Ukraine), Karchevskiy N. (D.Sc., Prof., Ukraine), Korystin O. (D.Sc., Prof., Ukraine), Kretova A. (PhD, Russian Federation), Nedodaeva N. (D.Sc., Prof., Israel), Rozovskiy B. (D.Sc., Prof., Ukraine), Zablodska I. (D.Sc., Prof., Ukraine).

European Reforms Bulletin is an international, multilingual (English, Ukrainian, Russian), scholarly, peer-reviewed journal, which aims to publish the highest quality research material, both practical and theoretical, and appeal to a wide audience. It is an official bulletin of the Centre for European Reforms Studies and is published 4 times a year (quarterly). It includes articles related to legal and economic issues of reforms in European Union and Europe-oriented countries, including efficiency and experience of these reforms, comparative studies on all disciplines of law, cross-disciplinary legal and economic studies, and also educational issues. It welcomes manuscripts from all over the world, in particular from countries which made European choice recently. It accepts articles from professional academics, researchers, experts, practitioners and PhD students.

Responsibility for the accuracy of bibliographic citations, quotations, data, facts, private names, enterprises, organizations, institutions and government bodies titles, geographical locations etc. lies entirely with authors. All the articles are published in author's edition. Authors must accept full responsibility for the factual accuracy of the data presented and should obtain any authorization necessary for publication. The editorial board and the Centre for European Reforms Studies do not always share the views and thoughts expressed in the articles.

The editorial board reserves the right to refuse any material for publication and advises that authors should retain copies of submitted manuscripts and correspondence as material cannot be returned. Final decision about acceptance or rejection rests with the editor-in-chief and editorial board. By submitting an article for publication author declares that the submitted work is original and not being considered elsewhere for publication and has not been published before.

Recommended for publication by the Centre for European Reforms Studies (protocol of the general meeting No. 04 15.05.2020)

© European Reforms Bulletin, 2020

© Authors of articles, 2020

Table of contents

Buga A.U. The Method of Crimes Related to Drug Trafficking as an Element of Forensic Characterization	2
Dmytrenko N.A. Criminological Characteristics of a Person Who Commits Crimes in the Armed Forces of Ukraine	8
Efteniy V.V. Analytical Assessment of the Operational Situation as a Prerequisite for the Formation of Operational Positions	12
Holenko N.M. Weapons Training in the Content of Professional Education of Employees of the Special Police Division	17
Hrytenko O.A., Chekmarova I.N. Incentive Measures Applicable Persons Deprived of Liberty: Reform Tendencies in Criminal Executive Legislation	22
Huz D.O. Organisational Aspects of the Realisation of Strategies for the Integrated Development of Tourism Enterprises	28
Izbash K.S. The Concept and Essence of Public and Socially Useful Works in the System of Administrative Penalties	32
Kiselyov M.Y. Regulatory and Legal Regulation of Private Performers	37
Kharitonova M. Structural elements of the procedural status of a witness in the criminal proceedings of Ukraine	42
Kuznetsova O.V. Genesis of the Origin and Establishment of a Simplified Taxation, Accounting and Reporting System in Ukraine	47
Lutsiuk K.L. General Education and Vocational Training of Juvenile Convicts as a Means of Their Correction and Resocialization	56
Musaieva S.S. Strategic Goals, Forms for Ways of Interaction of the National Police of Ukraine With the Bodies of State Power and Local Self-government in Ensuring Public Safety and Order	60
Pereverziev D.M. Activities of the Public Administration in the Field of Administrative and Legal Protection of the Rights of Children With Disabilities Regarding the Creation of a Barrier Free	64
Savelieva I.V. Some Organizational and Regulatory Aspects of Appointment and Conduct of Complex Sono-Linguistic Examination	69
Shkuta O.O. Crimes in the Military Sphere: Reasons and Conditions	74
Terno A.M. Comparative Legal Analysis of Criminal Liability for Non-Execution of Court Decisions in Foreign Countries	78
Teteriatnyk H.K. Legal Adjusting of Proceeding in the Lost Materials of Criminal Case in Conditions of Emergency Legal Regime	83
Voronyatnikov A. Problems of Determining Measures of Public Administration in the Sphere of Sanitary and Epidemic Well-Being of the Population	88
Yatskevych R.V. Forensic Classification of Criminal leaders	93
Yurchenko P.U. Forensic Classification of Crimes Related to Violation of the Procedure for International Transfers of Goods Subject to State Export Control	98
Tkachuk G.V. The Concept of a Trademark and its Function	102
Overkovskiy K. Pledge as a Way of Disposal of Rights Industrial Property	107
Yankova L. Yu. Typical Court Situations at the Stage of Preparatory Proceedings in Consideration of Criminal Cases	113
Konstantinov A. A. Historical Aspects of the Development of Criminal Responsibility for the Issue of Regulatory Legal Acts that Reduce Budget Reference	118

INCENTIVE MEASURES APPLICABLE TO PERSONS DEPRIVED OF LIBERTY: REFORM TENDENCIES IN CRIMINAL EXECUTIVE LEGISLATION

Oksana A. Hrytenko,

Odesa State University of Internal Affairs, Ukraine
oksanochka.oksi78@ukr.net

Irina N. Chekmarova

Odesa State University of Internal Affairs, Ukraine
pochtovik69@ukr.net

Abstract: The paper focuses on the tendencies of reforming of the penitentiary legislation with regard to incentive measures that are applied to persons deprived of their liberty. Attention is focused on improving the current legislation in concretizing the material grounds for the use of various subspecies of incentive measures, by highlighting criminal-executive norms, exclusion of references to subordinate regulatory legal acts, in particular Internal regulations, as well as restrictions on the use of unnecessary evaluative concepts and categories. It has been determined that one of the options for differentiating incentive measures can be their coordination with the stages of a progressive system during the implementation of the process of correction and resocialization, which can be considered as a certain criterion for their classification.

Keywords: imprisonment, convicts, correctional process, encouragement, progressive system, resocialization, serving a sentence.

Загальновідомим є те, що змусити особу вчинити певним чином можна *примусово*, або ж на добровільних підставах, стимулюючи, зацікавивши її в цьому. Для системи виконання покарання у виді позбавлення волі сталою є проблема пошуку тих заходів впливу, які б забезпечували правослухняний спосіб життя засуджених в умовах ізоляції і додатково стимулювали їхнє виправлення. Історично до таких заходів завжди відносили систему дисциплінарного впливу, яка складалася із заходів заохочення та стягнення, які регулюються певною специфічною групою кримінально-виконавчих норм, і у разі їхнього застосування завжди впливали на правове положення засудженого, як у бік отримання додаткових пільг (побачень, коштів, моральних стимулів тощо), так і в бік погіршення умов утримання (позбавлення певних прав та пільг, переведення в більш суворі умови утримання – штрафний ізолятор, приміщення камерного типу). Тож заходи заохочення та стягнення є певним історично випробуваним засобом корекції поведінки засуджених. Справедливо вважається, що саме вмiле використання цих кримінально-виконавчих інститутів дозволяє динамічно та відчутно реагувати на усі зміни в поведінці засудженої особи під час відбування покарання, взагалі, у її спрямуванні до виправлення, зокрема [2, С. 24, 27].

Саме індивідуальний підхід у застосуванні цих заходів впливу і допомагає досягти позитивних результатів у виправленні особи під час виконання та відбування найсуворішого виду покарання, яким є позбавлення волі на певний строк. Особливість відбування цього покарання у кримінально-виконавчих установах закритого типу відтворюється у суттєвих режимних обмеженнях, які є об'єктивною складовою змісту обсягу примусу та карального впливу на особу, яка перебуває в ізоляції. Якщо будь-яке покарання за своїми сутнісними ознаками – це примусова реалізація правообмежень та певних позбавлень. То реалізація цього покарання відтворюється у найбільшому рівні обсягу правообмежень (якщо не враховувати такий різновид цього покарання як довічне позбавлення волі). Засуджені перебувають у спеціально створених умовах, мають щоденно дотримуватися режимних вимог, які стосуються усіх сфер життєдіяльності особи в умовах ізоляції. Правопорядок, безпека усіх, хто перебуває в установі, залежить саме від належного їхнього дотримання. І заходи стягнення (окрім інших важелів) спроможні забезпечити режим, виступають у якості «певного психологічного стримуючого фактора, за допомогою якого держава в умовах позбавлення волі здатна впливати на поведінку засуджених» [12, С. 1]

В чинному Кримінально-виконавчому кодексі в Главі 19, що визначає різні заходи виховного впливу на засуджених до позбавлення волі, міститься доволі цікава за редакцією та порядком викладення нормативно-правового змісту *ст. 130 КВК «Заходи заохочення, що застосовуються до осіб, позбавлених волі»*. В ч. 1 цієї норми йдеться про те, що за виконання покладених обов'язків та дотримання правил поведінки, встановлених цим кодексом та правилами внутрішнього розпорядку колонії, дотримання правил трудового розпорядку та вимог безпеки праці до осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, можуть застосовуватися такі заходи заохочення: подяка; дострокове

зняття раніше накладеного стягнення; нагородження похвальною грамотою; присвоєння почесного звання «кращий за поведінкою», «активний учасник самодіяльності»; виплата грошової премії; нагородження подарунком; переведення на поліпшені умови тримання; надання дозволу для виїзду за межі колонії з метою відвідування рідних до семи діб засудженим, які тримаються у дільницях соціальної реабілітації виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання та середнього рівня безпеки; надання додаткового короткострокового або тривалого побачення; дозвіл додатково витратити гроші для придбання продуктів харчування і предметів першої потреби в сумі до п'ятдесяти відсотків мінімального розміру заробітної плати; збільшення тривалості прогулянки засудженим, які тримаються в дільницях посиленого контролю і приміщеннях камерного типу виправних колоній максимального рівня безпеки, до двох годин [7, С. 67, 68].

Формулювання законодавцем у такій спосіб матеріальних підстав застосування та чіткого переліку видів заходів заохочення ще більше ускладнює розуміння їхньої правової природи, місця серед інших елементів прогресивної системи, не узгоджується із досягнутим рівнем гуманізації у визначенні початкового (первинного) правового стану засудженого, не сприяє відмежуванню разових заходів заохочення від тих, які за характером свого впливу мають довготривалий та особливий вплив на правосуб'єктність особи, яка перебуває в ізоляції від суспільства. Отже маємо довести ці попередньо сформульовані висновки щодо чинної редакції розглядуваної норми, яка є основним предметом нашого дослідження в даному підрозділі. Зокрема, щодо *матеріальних підстав застосування заохочувальних заходів*. За чинності попередньої редакції ст. 130 КВК (до змін, яких вона зазнала у 2010 та 2016 рр.) загально визнаним було те, що матеріальні підстави застосування разових заходів заохочення є доволі оціночними поняттями, зміст яких законодавець не уточнює. Тож у доктрині права надається різне бачення усунення цього недоліку. Зокрема З.В. Яремко, розглядаючи законодавчі словосполучення «сумлінна поведінка», «сумлінне ставлення до праці та навчання» як підтвердження відсутності у законодавстві чітких критеріїв підстав застосування заходів заохочення, визначених у ст. 130 КВК, до осіб, позбавлених волі на певний строк, - пропонує при їхньому застосуванні комплексно вивчати всю інформацію про засудженого: поведінку засудженого до моменту застосування заходу заохочення; чи навчається (навчався, має намір навчатися), характеристику засудженого під час навчання; чи працевлаштований засуджений в УВП, його ставлення до праці, участь у безоплатних роботах по благоустрою в установі; участь у роботі самодіяльних організацій засуджених; наявність та реалізація творчих вподобань засудженого; участь у різних виховних, релігійних, спортивних, творчих заходах; ставлення до застосовуваних заходів заохочення тощо. Проте дана кримінально-виконавча характеристика на думку автора є недостатньою. Наголошується на необхідності врахування і кримінально-правової (тяжкість злочину, строк покарання, строк відбутої частини покарання) та кримінологічної (стать, вік, сімейний стан, освіта, рід занять, працездатність) характеристики [14, С. 8, 9, 12, 13].

Вважаємо, що такий підхід не є досконалим і не сприяє невілюванню недоліків, пов'язаних із існуванням в кримінально-виконавчому законодавстві оціночних понять. Навпаки зазначені критерії лише ускладнюють практику правозастосування, оскільки практично ототожнюються підстави застосування разових заходів заохочення, які можуть застосовуватися з першого етапу перебування засудженого в ізоляції, та заохочувальних інститутів, що є елементами прогресивної системи. До того ж, слід враховувати той факт, що особливостям кримінально-правової та кримінологічної характеристики належну та необхідну увагу вже приділив суд, під час визначення доцільного мінімально необхідного виду та строку покарання. Отже їхнє повторне використання може свідчити про те, що одні і ті ж дані можуть декілька разів впливати на погіршення правового стану засудженого.

Дійсно, відповідно до чинної редакції розглядуваної норми кримінально-виконавче законодавство в частині підстав застосування системи заохочень та видів заохочень набуло суттєвих змін. Законодавець справедливо пішов по шляху заміни словосполучень «за сумлінну поведінку і ставлення до праці, навчання, активну участь у роботі самодіяльних організацій» на конкретні базові вимоги щодо поведінки засуджених, без дотримання яких неможливо контролювати правопорядок в місцях позбавлення волі. Засуджені мають *виконувати покладені на них обов'язки, дотримуватися правил поведінки*, встановлених кримінально-виконавчим кодексом та правилами внутрішнього розпорядку колонії, дотримуватися правил трудового розпорядку та вимог безпеки праці. Тож позитивним є те, що відтепер законодавець окреслив більш конкретно те, що є предметом оцінювання адміністрацією як підстави для застосування заохочення: виконання обов'язків, належна поведінка, дотримання правил трудового розпорядку та вимог безпеки праці. Отже це первинне основоположне. Все інше (ставлення до навчання, участь у виховних заходах, в самодіяльних організаціях, тощо) – вторинне.

Проте чинна редакція розглядуваної кримінально-виконавчої норми містить в собі чимало положень, що засвідчують певну суперечливість та недосконалість законодавства в цій частині. В статті 130 КВК йдеться про *заходи заохочення в широкому* розумінні, адже перелік видів цих заходів свідчить, що це не лише разові заходи заохочення, але й ті які можуть стосуватися тривалих змін правового стану

засудженого (поліпшені умови). Отже мають узгоджуватися правові положення, які *стосуються матеріальних підстав* застосування як разових заходів заохочення, так і інших, більш тривалого характеру. Проте, якщо за попереднім виправно-трудоим законодавством, та першою редакцією ст. 130 КВК 2003 р. ця відносна схожість мала місце і відтворювалася у словосполученні «сумлінна поведінка і ставлення до праці, навчання...» у ч. 1 ст. 130 КВК та «сумлінна поведінка і ставлення до праці» у ст. 138-140, що визначали підстави переведення на поліпшені умови тримання. То зараз говорити про схожість (однаковість) підстав ми не можемо. Якщо матеріальні підстави переведення на поліпшені умови визначаються у попередній редакції, то застосування заходів заохочення вже базується на зовсім інших підходах. До того ж, надання дозволу для виїзду за межі колонії з метою відвідування рідних до семи діб засудженим, які тримаються у дільницях соціальної реабілітації виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання та середнього рівня безпеки уже стосується тих засуджених, які досягли певного ступеня виправлення – стали на шлях виправлення, як підстава для переведення до дільниці соціальної реабілітації (ст. 101 КВК). Тож спостерігається недосконалість інституту заходів заохочення через порушення системи взаємозв'язку між різними заохочувальними заходами, що є елементами прогресивної системи, через не відповідність *матеріальних підстав* їхнього застосування.

З одного боку, визначені матеріальні підстави застосування заходів заохочення маємо сприймати як мінімальні вимоги до поведінки засудженого, мінімальне виокремлення тих сфер життєдіяльності засудженої особи, де показники поведінки впливають на рішення адміністрації щодо їхнього застосування. Йдеться лише про необхідність дотримання засудженим покладених обов'язків та додержання правил поведінки, взагалі, у сфері праці – зокрема. І не згадується про необхідність оцінки ставлення до навчання та участі в роботі самодіяльних організацій.

Проте з іншого боку, з декількох причин чинне формулювання сприятиме поширенню сфери та меж суб'єктивного розсуду у прийнятті рішення щодо застосування заохочувальних заходів. Маємо звернути увагу на те, що вимагається дотримання правил поведінки та обов'язків, які визначені як у законі (КВК), так і в підзаконних нормативно-правових актах (Правилах внутрішнього розпорядку), що значно розширює межі суб'єктивного розсуду адміністрації, утруднює визначення того мінімально допустимого в поведінці засудженого, оскільки підзаконні акти поглиблюючи та роз'яснюючи зміст КВК, додають новий перелік вимог до поведінки та обов'язків засудженого. До того ж, дане законодавче формулювання більшою мірою відноситься до *оціночних понять*, ніж попереднє в частині вимоги не просто оцінити ставлення до праці, а співвіднести цю поведінку із категорією безпеки праці.

Інший напрям аналізу вже стосується доцільності визначення у ст. 130 КВК доволі значного переліку видів заохочення, які є різними за своєю правовою природою та значенням для процесу реалізації прогресивної системи як такої.

Якщо відокремити дві новели в даній нормі, які відтворюються у віднесенні до заходів заохочення переведення *на поліпшені умови* тримання та надання дозволу особам, які тримаються в дільниці *соціальної реабілітації* виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання та середнього рівня безпеки, *права на виїзд за межі* колонії з метою відвідування рідних, - то маємо зазначити, що в цій нормі визначаються матеріальні підстави застосування окремих заохочувальних заходів, які мають *разовий характер*. Зокрема: подяка; дострокове зняття раніше накладеного стягнення; нагородження похвальною грамотою; присвоєння почесного звання «кращий за поведінкою», «активний учасник самодіяльності»; виплата грошової премії; нагородження подарунком; надання додаткового короткострокового або тривалого побачення; дозвіл додатково витратити гроші для придбання продуктів харчування і предметів першої потреби в сумі до п'ятдесяти відсотків мінімального розміру заробітної плати; збільшення тривалості прогулянки засудженим, які тримаються в дільницях посиленого контролю і приміщеннях камерного типу виправних колоній максимального рівня безпеки, до двох годин.

Усі ці заходи заохочення не залежать від терміну відбутого строку, стосуються усіх періодів перебування засудженого в ізоляції (від першого дня до останнього), не залежать від того, в якій дільниці перебуває засуджена особа. А отже є складовою як первинного (базового) правового стану засудженої особи, так і всіх інших етапів перебування в місцях позбавлення волі.

Ретроспективний аналіз цієї проблеми доводить те, що в доктрині права щодо заходів заохочення дискусія тривала за декількома напрямками. Один стосувався взагалі доцільності визнати ці заходи елементом прогресивної системи, а інший пов'язувався із доведенням необхідності подальшого розмежування тих заходів, які визначалися у ст. 130 КВК.

Щодо першого напрямку. В доктрині права умовно виокремлюються дві групи вчених, залежно від того чи вважаються ці заходи елементом прогресивної системи, чи ні. Прибічники тієї позиції, що заохочення (як і стягнення) не входять у прогресивну систему, базуються на тому, що ці заходи носять разовий характер, не змінюють правового становища засуджених, застосовуються до усіх категорій засуджених (а отже і до тих, кому змінені умови тримання) [1, С. 97; 5, С. 82].

Не заперечуючи в цілому проти такої наукової позиції, маємо визнати те, що на тлі співвідношення заходів заохочення (стягнення) із усією прогресивною системою слід уточнити окремі правові аспекти. І в цьому уточненні маємо звернутися до позиції тих вчених, які були прибічниками віднесення заходів заохочення до елементів прогресивної системи. Сутність їхньої позиції базувалася на подвійній функції заходів заохочення: власне разове застосування заохочення, відповідно до переліку цих заходів у ст. 130 ВТК (КВК); особливе значення їхнього застосування в загальній системі заохочення засуджених до досягнення мети виправлення в більш оптимальні терміни [3, С. 5; 9, С. 11].

Тож перший напрям дискусії тісно пов'язаний із другим - проблемою розмежування заходів заохочення. В пострадянський час типовою була позиція щодо відокремлення заходів заохочення та стягнення (як одиничної реакції на хороший чи поганий вчинок) та більш тривалі зміни умов тримання у виправній установі [13, С. 162].

В сучасній доктрині права пропонується поділити усі заохочувальні заходи на дві групи: одноразові заходи заохочення, які надають можливість засудженим морально та матеріально поліпшити своє становище на незначний проміжок часу, коли саме реалізується право на отримання додаткових пільг на підстав сумлінної поведінки, ставлення до праці та навчання, активну участь в самодіяльних організаціях; та заходів заохочення, які спроможні суттєво та на більш тривалий час змінити правове положення засудженого за наявності формальних (відбуття певного строку покарання) та матеріальних (певний ступінь виправлення) [4, С. 22-23; 10, С. 66-68].

Ця позиція поглиблюється і в більш концентрованому формулюванні надається М.В. Романовим, який доводить те, що заходи заохочення це певна підсистема елементів, які знаходяться у тісному взаємозв'язку та співвідношенні між собою, виконуючи різні функції, а отже умовно поділяються на різні групи: заходи - як одиничний акт, які не мають тривалості у часі, не змінюють правовий статус засудженої особи; 2) заходи, що змінюють умови тримання засуджених, тривають певний час [11, С. 139].

Крім проблем розмежування заходів заохочення, постає і питання доцільності визначення нових заходів заохочення, враховуючи посилення значення у здійсненні виправного процесу такого фактору як наявність власної зацікавленості та добровільності засудженого у прийнятті рішення щодо доцільності (можливості) активної поведінки та участі у тих заходах, які не входять у сферу його інтересів під час перебування в місцях позбавлення волі.

Як вже йшлося, новелами є нові види заохочення, впровадження яких є результатом тривалої дискусії в доктрині кримінально-виконавчого права: присвоєння почесного звання «кращий за поведінкою», «активний учасник самодіяльності». Законодавець визнав за доцільне додати новий вид разового заохочення - «кращий за поведінкою», в якому відтворюється особливе якісне значення стану систематичного дотримання належної поведінки. Проте ця новела не є беззаперечною, викликає значну кількість запитань щодо доцільності та підстав надання такого звання, співвідношення цього заходу із ступенями виправлення, які базуються на сумлінній поведінці засудженої особи тощо.

Не менш проблематичним є заохочувальний захід - «активний учасник самодіяльності», враховуючи особливе, частіше негативне ставлення оточення засудженого до його активної участі у роботі самодіяльних організацій, які надають допомогу адміністрації установи у попередженні правопорушень.

Тим більш не зрозумілою є неузгодженість законодавства в частині визначення такого заходу заохочення як дозвіл додатково витратити гроші для придбання продуктів харчування і предметів першої потреби в сумі до п'ятдесяти відсотків мінімального розміру заробітної плати із тим, зважаючи на те, що за чинним законодавством ця сума не може бути обмеженою (ст.ст. 108, 138-140 КВК) [7, С. 54, 74-76].

На особливу увагу заслуговує такий новий захід заохочення як надання дозволу для виїзду за межі колонії з метою відвідування рідних до семи діб засудженим, які тримаються у дільницях соціальної реабілітації виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання та середнього рівня безпеки. Це разовий захід заохочення, проте він має свої специфічні властивості – він може бути застосованим лише до певної категорії засуджених, які перебувають в дільниці соціальної реабілітації. І це цілком зрозуміло, оскільки напіввільний режим мешкання у цій дільниці значно поширює можливості та доцільність застосування різних видів довгострокових побачень (як в межах установи, так і за її межами), відпусток (виїздів), окрім тих, що надаються за наявності особливих особистісних обставин.

Слід зазначити що саме за рахунок різних альтернативних можливостей поновлення соціально-корисних зв'язків із близькими, рідними, іншими знайомими вчені вбачають шлях подальшого удосконалення інституту заохочувальних заходів.

Результатами багатьох спеціальних досліджень є доведення того, що важливе значення для засуджених (особливо для жінок, неповнолітніх) мають стосунки із сім'єю, рідними, друзями тощо. Тож закономірним є те, що в усі часи із усіх разових заходів заохочення більшість засуджених завжди надавала перевагу різним видам побачень (короткостроковим, довгостроковим) [8, С. 37, 38; 10, С. 20-25; 14, С. 10].

Пропонується розширити коло заходів заохочень за рахунок визначення у якості таких надання права на святкування дня народження, інших сімейних подій з близькими родичами; надання засудженим, які відбувають покарання за злочини невеликої тяжкості, короткострокових відпусток терміном до двох діб із зарахуванням цього часу до строку покарання; засудженим жінкам, які мають неповнолітніх дітей-інвалідів за межами виправних колоній – надання одного короткострокового виїзду протягом року для побачення з ними терміном до десяти діб [6, С. 11]

Запропоновано доповнити ч. 1 ст. 130 КВК такими заходами заохочення як надання права виходу за межі виправної колонії у супроводі близьких родичів з 8.00 до 20.00. Проте лише в колонії мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання, за наявності трьох і більше заходів заохочення, відбуття не менше половини строку покарання, призначеного судом [14, С. 11]. В даному випадку слід зазначити, що умови, яких пропонує дотримуватися автор як підставу застосування цього заходу заохочення, можуть лише ускладнити правозастосовну практику, оскільки один захід заохочення залежить не від загальної оцінки поведінки засудженого на певний конкретний період часу, а від наявності системи заохочень. Простіше визнати такий вид заохочення складовою правового статусу засуджених, які досягли певного етапу у застосуванні заохочувальних заходів більш високого рівня, поєднаних із фактом переведення до дільниці соціальної реабілітації, або з фактом переведення на поліпшені умови тримання.

Тож узагальнюючи аналіз наведених пропозицій, маємо підкреслити те, що всі вони безумовно сприятимуть ефективності процесу виправлення засуджених. Проте щодо пропозицій в частині надання права на різні види відпусток слід висловити певні міркування. Це питання має вирішуватися комплексно з урахуванням стадій відбування покарання, етапів прогресивної системи та співвідношення запропонованих відпусток із тими, які є визначеними за чинним кримінально-виконавчим законодавством

Насамкінець, окремого розгляду заслуговує аналіз реформування виправно-трудового (кримінально-виконавчого) законодавства в частині співвідношення заходів заохочення та умовно-дострокового звільнення від відбування покарання та заміни покарання у виді позбавлення волі на інше покарання більш м'яке.

Підсумовуючи зазначене слід підкреслити наступне. Окремою підсистемою зміни умов тримання засуджених в межах однієї установи є інститут заходів заохочення, передбачений ст. 130 КВК.

Інтенсивність реформування цього суто кримінально-виконавчого інституту не додала чіткості у законодавчих визначеннях, не додала інформації для формування єдиного бачення щодо: розуміння співвідношення таких категорій як «заохочувальна система» кримінально-виконавчого права та елементи цієї системи; критеріїв розмежування між окремими заходами (пільгами) разового застосування та цілими заохочувальними інститутами (наприклад, поліпшеними умовами); важливості дотримання взаємозв'язку та поступовості у їхньому застосуванні, а відповідно і визначенні підстав для цього; підстав застосування різних заохочувальних заходів, кола засуджених осіб, які можуть сподіватися на отримання додаткових пільг, доцільного переліку видів заохочувальних заходів тощо.

Чинна неузгодженість матеріальних підстав у застосуванні різних заходів заохочення, відмінних за своєю правовою природою, соціальною сутністю та місцем серед елементів прогресивної системи є додатковим підтвердженням їхнього розмежування та утворення різних підсистем заохочувальних заходів відповідно до конкретних етапів реалізації прогресивної системи та кола осіб, яких ці заходи стосуються. Удосконалення чинного законодавства має відбуватися в напрямку конкретизації матеріальних підстав застосування різних підвидів заходів заохочення шляхом виокремлення кримінально-виконавчих правових норм, виключення посилення на підзаконні нормативно-правові акти (Правила внутрішнього розпорядку), та обмеження у використанні зайвих оціночних понять та категорій (як то безпека праці).

Одним із варіантів розмежування заходів заохочення може стати їхнє узгодження із етапами здійснення прогресивної системи під час реалізації виправного процесу, що можна розглядати як певний критерій їхньої класифікації. Перший рівень передбачає виокремлення тих заходів заохочення, які застосовуються до усіх засуджених, а отже є складовою як початкового (базового) правового стану засудженої особи, так і містять у собі додаткові можливості (пільги) для осіб, які вже досягли певних результатів у виправленні, переведені на поліпшені умови, або ж у дільницю соціальної реабілітації.

Другу групу заходів заохочення мають складати ті, які є складовою більш пільгових умов тримання в ізоляції, і можуть застосовуватися вже за інших матеріальних підстав лише до осіб, які перебувають на поліпшених умовах тримання, або ж в дільниці ресоціалізації. Саме в цій частині заходів законодавство має бути удосконалено шляхом визначення додаткового переліку тих заохочувальних заходів, які значно поширюють альтернативні можливості засуджених у поновленні (встановленні) соціально-корисних зв'язків із соціальним середовищем, рідними та близькими.

Насамкінець, третій рівень відмежування заохочувальних заходів має дозволити сформулювати певну їхню підсистему, до якої мають вийти кримінально-виконавчі та кримінальні інституції, які полягають у реалізації комплексу правових норм, полягають у необхідності дотримання вимог більш високого ступеня, відтворюються у тривалості часу їхнього застосування (переведення на поліпшені

умови, переведення до дільниці соціальної реабілітації, дострокове звільнення від покарання, або ж пом'якшення покарання у виді позбавлення волі на підставі ст. 81, 82, 83 КК), вимагають чіткого дотримання поетапності (поступовості) здійснення виправного процесу від започаткування до закріплення змін у правосвідомості та поведінці засудженої особи.

References:

1. Avanesov G.A. Izmenenie uslovij sodержaniya osuzhdennyh v processe otbyvaniya nakazaniya v vide lisheniya svobody. Pod red. N.A. Struchkova. M.: VNII MVD SSSR, 1968. 149 p.
2. Babayan S. Pravovoe regulirovanie mer pooshreniya i vzyiskaniya v ispravitelnyh uchrezhdeniyah Prestuplenie i nakazanie. 2004, № 12. P. 24-27.
3. Vasilev A.I. Izmenenie uslovij sodержaniya osuzhdennyh k lisheniyu svobody. Ryazan: NI i RIO, 1981. 46 p.
4. Galinskij O.I. Osoblivosti zastosuvannya zahodiv zaohochennya do zhinok, zasudzhениh do pozbavleniya voli. Pivdenoukrayinskij pravnichij chasopis. № 1, 2006. P. 22-25.
5. Gorbenko A.N. Osobennosti primeneniya mer pooshreniya i vzyiskaniya v koloniyah osobogo rezhima Metodika organizatsii individualnoj raboty s osuzhdennymi v ispravitelno-trudovyh uchrezhdeniyah. Ryazan: VSh MVD SSSR. 1976. P. 82-84.
6. Krevsun O.M. Progresivna sistema vikonannya pokarannya u vidi pozbavleniya voli na pevnij strok u vipravnih koloniyah: avtoref. dis.. na zdobuttya nauk. stup. kand.. yurid. nauk: 12.00.08. Harkiv: HNUVS, 2016. 20 p.
7. Kriminalno-vikonavchij kodeks Ukraini. Pravila vnutrishnogo rozporядku ustanov vikonannya pokaran: chinne zakonodavstvo zi zminami ta dopovn. na 22 serpnia 2019 roku: Ofic. teksti. K.: Alerta, 2019. 220 p.
8. Merkulova V.O. Zhinka yak sub'yekt kriminalnoyi vidpovidalnosti: Monografiya. Vid. 2-ge. Odesa: NDRVV OYuI NUVS, 2003. 281 p.
9. Perkova T.I. Izmenenie uslovij sodержaniya osuzhdennyh k lisheniyu svobody putem perevoda v ispravitelno-trudovye uchrezhdeniya s drugim vidom rezhima. M.: Yurid. Lit-ra, 1985. 112 p.
10. Reznichenko G.S. Osoblivosti vikonannya i vidbuvannya pokarannya u vidi pozbavleniya voli shodo zasudzhениh zhinok: monografiya. Odesa: ODUVS, 2009. 173 p.
11. Romanov M.V. Disciplinarna vidpovidalnist zasudzhениh do pozbavleniya voli. Harkivska pravozahisna grupa. Harkiv: Folio, 2004. 160 p.
12. Romanov M.V. Pravove reguluvannya zahodiv styagnennya, sho zastosovuyutsya do osib, pozbavlenih voli: avtoreferat dis. na zdobuttya nauk. stup. kand. yurid. nauk za spec.: 12.00.08. Kriminalne pravo ta kriminologiya; kriminalno-vikonavche pravo. H.: NYuAU imeni Yaroslava Mudrogo, 2003. 20 p.
13. Struchkov N.A. Ugolovnaya otvetstvennost i ee realizatsiya v borbe s prestupnostyu: monografiya / N.A. Struchkov. Saratov: Izd-vo Saratovskogo un-ta, 1978. 288 p.
14. Yaremko Z.V. Zastosuvannya zahodiv zaohochennya ta styagnennya do osib, pozbavlenih voli na pevnij strok: avtoref. dis.. na zdobuttya nauk. stup. kand.. yurid. nauk za spec.: 12.00.08 – kriminalne pravo ta kriminologiya; kriminalno-vikonavche pravo. Lviv: LDUVS, 2016. 19 p.

МЕРЫ ПООЩРЕНИЯ, КОТОРЫЕ ПРИМЕНЯЮТСЯ К ЛИЦАМ ЛИШЕННЫХ СВОБОДЫ: ТЕНДЕНЦИИ РЕФОРМИРОВАНИЯ УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА.

Гриченко Оксана Анатольевна, oksanochka.oksi78@ukr.net

Одесский государственный университет внутренних дел, г. Одесса, Украина

Чекмарьова Ірина Миколаївна, rochtovik69@ukr.net

Одесский государственный университет внутренних дел, г. Одесса, Украина

Аннотация: В статье рассматриваются тенденции реформирования уголовно-исполнительного законодательства в отношении мер поощрения, которые применяются к лицам лишенных свободы. Внимание сосредоточено на усовершенствовании действующего законодательства в направлении конкретизации материальных оснований применения разных подвидов мер поощрения, путем выделения уголовно-исполнительных норм, исключения ссылок на подзаконные нормативно-правовые акты, в частности Правила внутреннего распорядка, а также ограничения в использовании лишних оценочных понятий и категорий. Определено, что одним из вариантов разграничения мер поощрений может быть их согласование с этапами совершения прогрессивной системы во время реализации процесса исправления и ресоциализации, который можно рассматривать как определенный критерий их классификации.

Ключевые слова: лишение свободы, отбывание наказания, осужденные лица, поощрение, процесс исправления, прогрессивная система, ресоциализация.

Centre for European Reforms Studies a.s.b.l.
(Grand Duchy of Luxembourg)

European Reforms Bulletin

scientific peer-reviewed journal

2020
No. 2

Passed for printing 11.05.2020. Appearance 15.05.2020.
Typeface Times New Roman. Circulation 100 copies.

Design, computer page positioning, layout: **Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg**
All the articles are published in author's edition. Publishing institution: **Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg** (Registre de commerce et des sociétés, Luxembourg, F 10.340, siège social: L-1541 Luxembourg, 36, boulevard de la Fraternité),
+352661261668, e-mail: bulletin@email.lu, <http://cers.eu.pn/bulletin.html>